

عقبی ته سفر

لیکوال:

الحاج عزیز محمد (پر دیس)

د میدان شهر د خروتو د کلي اوسیدونکی

Ketabton.com

د کتاب خانگړنې

د کتاب نوم:	عقبی ته سفر
لیکونکی:	الحاج عزیز محمد "درویش"
ډیزاین:	محمد جواد "مبارز"
د چاپ کال:	۱۳۹۶ هـ ش
د چاپ شمیر:	(۱۰۰۰) جلد
تلیفون نمبر:	۰۷۰۷۸۵۴۹۴۲

د کتاب لړلیک

- د دې کتاب متعلق یو څو خبرې ۱
- مرگ د مومن لپاره یوه خدایي ډالۍ ده ۱
- د ځنکدن د حالت بیان ۳
- د ځنکدن حالت ۴
- د شهید احکام ۷
- د مړي د لمبولو طریقه ۹
- مړي ته د کفن ورکولو طریقه ۱۲
- د کفن ورکولو طریقه ۱۲
- بنسځې ته د کفن ورکولو بیان ۱۳
- د جنازې د وړلو بیان ۱۴
- د جنازې د لمانځه مسایل او طریقه یې ۱۲
- د جنازې د لمانځه ترتیب او طریقه یې ۱۹
- د جنازې د لمانځه فرضونه ۲۰
- او د جنازې سنتونه درې دي: ۲۰
- د مړي د بنخولو بیان او مسایل ۲۳
- متفرقي مسئلې ۲۵
- د قبر د حالت بیان او مسائل ۲۷
- د حضرت سلیمان علیه السلام کیسه ۳۴
- هر مسلمان باید امیدونه مختصر وساتي ۳۲
- علماء کرامو فرمایلي چې پر زړونو کې نور (رنا) څلور شیان پیدا کوي: ۳۲
- او هغه څوک چې بیا خپل امیدونه اوږده اوږده ساتي نو الله پاک هغه په
څلور قسمه عذابونو اخته کوي: ۳۷
- علماء کرامو بیا لیکلي چې د زړه سختي څلور شیان پیدا کوي: ۳۷

بسم الله الرحمن الرحيم

د دې کتاب متعلق يو څو خبرې

دا کتاب په نامه د عقبی ته سفر وليکل شو، دا خاص د هغو مسلمانانو لپاره، چې ټول خپل ژوند يې د نيوې کاروبار باندې مشغول ساتلی وی، او تل پدې فکر کې وي چې همدا دنيا ده او د دنيا همدا عيش و نوش مزى او چرچې به وي او بلي خواته مخه نلرو، نو چا د بي علمى په وجه ځان غافله کړی، څوک د دنيا په عيش و نوش باندې مست دي، څوک د مال او دولت په خزانو دوکه شوي دي بعضې داسې فکر کوي چې تل به دا دنيا او دولت وي او هم به زه يم، بله دنيا څه او کار يې څه، نه گرانو وروڼو! بله دنيا راتلونکي او راروانه ده، ډير اوږد سفر او غټ غټ منزلونه مخکې راته پراته دي لکه د عقبی په سفر کې د ځنکدن، قبر، پل صراط، تله د ميزان او د حشر د ورځې سوال او جواب منزلونه راته مخکې په کمين کې لاره راته محاصره کړي ده، بلکه د نجات لاره نلرو او نه بله د نجات لاره شته.

که غواړو چې د عقبی د سفر لپاره، ځان سره د خپل نجات لپاره څه ولرو نو بايد د دې کتاب ليکل شوې خبرې په غور ولولو، او پوره عمل پرې وکړو، ترڅو مو الله تعالى د عقبی سفر راته اسانه او لنډ کړي.

مرگ د مومن لپاره يوه خدايي ډالۍ ده

حديث شريف: دا چې خپله د فخر کايينات او رحمت للعالمين حضرت محمد صلى الله عليه واله وسلم مبارک ارشاد دی، هغه فرمايي چې مرگ د مومن لپاره يوه خدايي ډالۍ ده، مطلب دا چې مرگ د مومن لپاره، د نيوې تکليفونو د خلاصون بهترينه وجه ده، او جنت ته د داخلیدو، او خپل رب سره د ملاقات ذريعه ده، او بنده د يوه عالم نه بل عالم ته انتقالوي چې د دې مثال علماء کرامو د مور خيتي ماشوم سره يې داسی

شودلی دی ماشوم د مور خیته کې داسې فکر کوي چې بې له مور خیتې نه بله دنیا هیڅ نشته وروسته چې بیا دنیا ته راشي، بیا هلته ورته معلومېږي چې دا خو دنیا ده، نو همدا رنگه د دې دنیا نه بله دنیا هم شته، کله چې مړ شي تعلق یې عالم برزخ او عالم ارواح سره شی نو دا دنیا هسي ورته ښکاري لکه چې ماشوم ته د مور خیته ښکاره کیده، بیا به داسې فکر کوي چې د دنیا عمر خو یو خوب وو یا خیال!

اوس خو دا ښکاره خبره ده چې هر زیروح د مرگ څکونکی دی او د مرگ نه خلاصون نلري هغه زیروح په انسانانو کې هغه مومن وی یا کفر وی، نروي او که ښځه، لوی وي او که کوچنی، امیر وي یا خادم، پادشاه وي او که گدا، صالح وي یا فاسق او فاجر، نو خامخا د مرگ پنځي ته ورځي، او د مرگ پيال به نوش کوي، حتی چې انبیاؤ علیه السلام هم ترې مستثنی نشول چې خپله سردارد کونینو هم پکې شامل او د دې فاني دنیا نه یې رحلت کړی.

دا چې د مرگ سلسله ابتدا نه یعنی د مخلوق د پیدایش نه شروع شوي دا به تر قیامته ادامه کوي لکه چې خپله الله تعالی خپل کلام پاک کې فرمایلي چې (كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ) یعنی هر زیروح به په خپل وخت سره مري هیڅ رد او بدل پکې نه راځي، الله تعالی بل ځای کلام پاک کې فرمایلي: (خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا) یعنی نیک بخته هغه څوک دی چې دی په خپل ځان د الله پاک حکمونه او د نبی کریم صلی الله علیه واله وسلم مبارکې طریقې عملي کړي، او خپل دنیوي ژوند، د شریعت په رڼا کې په عبادت او بندگی سره تیر کړي.

کله چې انسان پیدا کیږي، دې ژاري او خپلوان یې خوشحالي او خنداگاني کوي نو کله چې دې خپله مري خپله خوشحالي کوي، خپلوان

بې وریسې ژړا او انګولوي کوي.

د ځنګدن د حالت بیان

کله چې مسلمان د دنیا نه رحلت کوي نو سنت طریقه دا ده چې نور مسلمانان به هغه مسلمان چې د ځنګدن وخت یې راشي نو مخ به یې قبلې خواته واپروي یعنې بنۍ اړخ به یې قبلې خواته کړي، ځنې بیا وایي چې ستوني ستغ به یې ځملي چې پښې یې قبلې خواه راشي، سرلاندې به یې یوشی کیږدي، چې مخ یې قبلې ته برابر شي او پورته آسمان ته ونګوري، او که په اړولو او رارولو کې ورته تکلیف وو نو پر خپل حال به یې پریردی، نو کله یې چې ساه اخیستل شروع کړل (او ژر ژر یې نفس اخیستل شروع کړ) او پښې یې سستي شوې، رگونه یې ودریدل، پوزه یې کګه شوه او د غوږونو دواړو خواوې نرمې د ژیرې د شنه کیدو هغه خوا یې چې کیناستی نو دایې د ځنګدن حالت دی.

په ناستو خلقو کې به یو شخص په کلاره په ټیټه او ازورته د کلمې شریفې (لا اله الا محمد رسول الله) تلقین شروع کړي، پدې خاطر چې ورته فکری شي او دی یې هم ووايي، لیکن نه به ورته وایي چې ویې لوله، دا ځکه چې دا ډیر سخت حالت دی داسې نه چې بل څه یې د خولي نه ونه وځي.

د کلمې شریفې د تلقین نه مقصد دا دی چې ځنګدن کې د دې شخص ژبه په کلمه شریفه جاري شي، که یې یو وارې په تلقین کې کلمه وویلې ورته کفایت کوي. نور به تلقین کوونکی چپ کیږي، دا ځکه چې مراد یې حاصل شو، او که یې د تلقین وروسته بیا خبرې وکړې بیا به ورته کلمه شریفه شروع کړي یا به سورت یاسین پرې شروع کړي، دا ځکه چې د سورت یاسین په لوستلو سره یې ځنګدن اسانېږي، که چیرې دې وخت کې له دې نه کومه د کفر خبره ووتله بد به پرې نه وایو، مونږه به دا وایو

چې د ځنګدن د سختی له وجې نه یې عقل پر ځای نه وو نو ځکه دا خبره ورنه ووتله، دا معاف دی الله تعالی دې پرې رحم وکړي^۱.

مسئله: کله چې مړي نه ساه وتله د مړي اندامونه به برابر کړل شي، یعنې سترګې به یې پټې کړل شي، زنه به یې وتړل شي، د دواړو پښو غټې ګوتې به یې وتړل شي، او که یې سترګې نه پټېدې نو په کراره کراره به یې ورته پټې کړی، پداسې حالت کې به (بِسْمِ اللّٰهِ وَعَلَىٰ مِلَّةِ رَسُوْلِ اللّٰهِ) وایي نور نو په مړي باندې تر غسل ورکولو قرآن کریم لوستل مکروه دي. کله یې چې مړی وغزوه بیا به لږ غوندې عود یا لبان یا څه بله خوشبویي ورته ولګوی. داسې وخت کې که څوک جنب وي یا دا چې ښځه په حالت د حیض یا نفاس کې وه هغه به ورنه وځي، نور به کوشش وکړل شي چې د مړي تکفین په چالاکی وشي بهتره خبره ده^۲.

د ځنګدن حالت

مجاهد رحمه الله فرمایي چې کله سړی د مرګ حالت ته نږدې شي نو پدې وخت کې ورته د خپل مجلس او مینې د ملګرو صورتونه راشي، که چیرې یې ملګري صالح او نیک خلق وي هغې یې مخې ته راشي او که چیرې یې د مجلس ملګري فاجر او فاسق خلک وي هغه به یې مخې ته راشي، نور نو زموږ په د مسلمانانو قضاوت پوري اړه لري چې کوم ملګری بهتر دی.

حضرت سفیان رحمه الله بیا فرمایي چې کله ملک الموت د انسان زړه د مرګ حالت کې مسح کړي نو دې وخت کې دی د خلکو د پیژندګلوی نه خلاص شي، ژبه یې بنده شي، د نیوی ټول شيان هیر کړي بیا فرمایي چې که چیرې دی د مرګ په نېشه سپور نه وي ده به د ځنګدن د تکلیف د وجې

^۱ رواه دورمختار و بحر رايق

^۲ رواه فتاوه هنديه و شامی

نه په ناستو خلکو توره چله ولی وه^۱.

به بعضي رواياتو کې راځي چې کوم وخت ساه حلق ته راشي نو په دغه وخت کې شيطان ابليس د ده گمراه کولو ډير کوشش کوي، چې انسان گمراه کړي او خطايې باسي.

حضرت جنيد رحمه الله کله چې وفات کيده چا ورته کلمه شريفه (لا اله الا الله) تلقين کوله، نو ده مبارک ورته وفرمايل چې دا ما مخکې ياده کړې ده، او تر اوسه پورې مې دا مبارک لفظ هير کړی هم ندى، چې اوس يې تانه ياد کړم، فعلاً الحمد لله دا مې وظيفه او ژبه مې پرې لمده ده.

بل ځای يو جليل القدر صحابي فرمايلي چې ماته يوه عابد وويل چې په بصره کې يو سړی وفات کيده خلکو به ورته کلمه شريفه د (لا اله الا الله) تلقين کوله، او د ده په ژبه به لس لس روپۍ راتله، او دا هم په لس لس روپۍ پر ژبه به يې ويل^۲.

حضرت موسى عليه السلام کله چې وفات شو الله پاک ورنه وپوښتل چې اى موسى! د مرگ حالت دى څنگه وويان يې وکړه، موسى عليه السلام عرض وکړو چې يا الله! ته د زړونو مالک يې او په هر څه واقف يې ليکن ما د ځنکدن حالت پر خپل ځان داسې وليده لکه څنگه چې ژوندى مرغه په اور باندې اړوى او را اړوي، چې نه هغه مري او نه يې ساه وزي، او نه الوتلى شي او دى د کبابيدو حالت کې وي^۳.

بل روايت کې بيا د ځنکدن حالت داسې بيان شوى دى لکه څنگه چې د ژوندى وزه يا چيلۍ څخه پوستکى اوباسي^۴.

^۱ رواه فضائل صدقات

^۲ رواه فضائل صدقات

^۳ رواه فضائل صدقات

^۴ رواه فضائل الاعمال

حدیث شریف: یوه حدیث کې نبي کریم صلی الله علیه و اله وسلم فرمایلي چې د ځنکدن د حالت مشکل داسي دی لکه څنگه چې یو انسان پر بدن باندې (۳۰۰) درې سوه توري خوړلي وي، او د توري هر پرهر پر بدن ښکاري، نو د درې سوو تورو گزار پر بدن او تکلیف د ځنکدن یو شان وي!

حدیث شریف: نبي کریم صلی الله علیه و اله وسلم فرمایلي چې تاسو مرگ ډیر ډیر یادوی ځکه چې دا عمل ستاسو گناهونه لري کوي، او د دنیا سره به رغبتی درته پیدا کوي.^۱

حدیث شریف: د نبي کریم صلی الله علیه و اله وسلم مبارک ارشاد دی فرمایي چې: ای خلکو! د مرگ نه پومبی تاسو د گناهونو نه توبه وباسی، او په نیکو اعمالو تلوار وکړی، هسې نه چې په بل کار مصروف شی او توبه درنه پاتې شي، الله پاک سره خپل زړه وتړی، او خپله ژبه په ذکر سره عادت کړی، او خپله صدقه مستحقینو ته خفیه ورکړی.^۲

یو بزرگ فرمایي:

۱. چې دا د تعجب ځای دی چې څوک پدې یقین ولري چې مرگ شته او هر وخت راتلونکی دی، نو دی بیا ولې په لرغوندي خوشحالی دی خوشحالی کوي؟

۲. بل د تعجب ځای دا دی چې څوک پدې یقین ولري چې دوزخ حق دی حشریې معلوم ندی نو بیا ولې په خبره خاندی؟

۳. دا هم د تعجب ځای دی چې دوی د دنیا انقلاب ښه وینی، نو بیا ولې په دنیاوي معاملو مطمئن کیږي؟

^۱ رواه فضایل صدقات

^۲ رواه فضایل اعمال

^۳ رواه فضایل صدقات

۴. دا هم د تعجب خای دی چې پدې یقین ولري چې تقدیر برحق دی او څه چې ورته مقرر وي هغه به خامخا ورته رسیږي، نو بیا ولي مصیبتونه او چتوي؟!

مسلمه بن عبدالمالک رحمه الله د وفات وخت کې ډیر ژړل، چا پوښتنه ورنه وکړه چې ولري ژاړې؟ ده ورته وفرمایل چې زه د مرگ د ویرې څخه نه ژاړم، زه پدې ژاړم چې ما (۳۰) کاله په جهاد کې تیر کړل، څومره مې چې جهاد ته ادامه ورکړه لیکن زه شهید نشوم، دا دی اوس د زنانه وو غوندي په کت کې پروت او په سره تبه مرم.

یوه حدیث شریف کې راغلي چې یوه ورځ حضرت بي بي عایشې رضي الله تعالی عنها نبي کریم صلی الله علیه واله وسلم څخه پوښتنه وکړه چې اې د الله پاک رسوله! چې بې د شهادت نه بل څوک د شهادت درجه وړای شي او د شهیدانو ډله کې شاملیدای شي؟ نو نبي کریم صلی الله علیه واله وسلم ورته وفرمایل: چې څوک یوه شپه او یوه ورځ کې (۱۰۰) سل وارې مرگ یاد کړي نو هغه شخص د شهیدانو ډله کې شاملیدای شي.

د شهید احکام

شهید پر درې قسمه دی:

۱. دنیوي شهید. ۲. اخروي شهید. ۳. صرف د آخرت شهید.

دنیوي او اخروي شهید ته غسل نه ورکول کیږي، باقاعده کفن هم نه ورکول کیږي ولې چې اخروي ته ثواب ډیر دی.

دوهم قسم شهید حکم بیا دا دی چې هغه ته د نورو مړو غوندي غسل

^۱ رواه فضایل صدقات

^۲ رواه فضایل اعمال

^۳ رواه فضایل صدقات

او کفن ورکول کيږي او په آخرت هم ورته ثواب شته.

اول قسم شهيد ته کامل شهيد ويل کيږي چې د هغه لپاره (۷) اوه شرطونه دي:

اول مسلمان دی کافر شهيد کيدای نشي.

دوهم او دريم شرط يې دا دی چې عاقل او بالغ وي نو که په وړو کي توب يا دا چې ليونتوب کې ووژلی شي په اول قسم شهادت کې شامل دی.

خلورم شرط يې دا دی چې هغه پاکی کې شهيد شي، په جنابت کې نه وي، او بنځه په حيض او نفاس کې نه وي.

پنځم شرط يې دا دی چې بې گناه وژلی شوی وي يا يې سوزولی وي يا غرق شوی وي نو دا شهيد په اول قسم کې شامل ندي، او که څوک په شرعي جرم ووژل شو هغه هم شهيد ندي غسل وغيره هر څه ورته ورکول کيږي.

شپږم شرط يې دا دی چې يو مسلمان راپورته شو بل مسلمان يې غير جارحه آله باندې وواژه يا يې په جارحه آله په خطايي سره وواژه، يا دا چې څوک مړ وموندی شو، نو بيا په داسي حالت کې قاتل باندې مالي عوض واجب دی او قصاص نه خلاص دی.

اووم شرط يې دا دی چې کوم شخص په جارحه يا غير جارحه آله مړ شو، نو دا هم په اول قسم شهادت کې شامليدای نشي، او که چيرې څوک د خپل نفس بال او بچ يا د بل مسلمان د دفاع حالت کې ووژل شو نو دا کامل شهيد دی.^۱

مسئله: که څوک د الله پاک لاره کې شهيد شو، او مذکوره شرايط او

^۱ رواه درمختار و شامی

شواهد پکې نه وي نو دا هم شهید دی خو صرف دا شهید د آخرت شهید دی یعنی ثواب موعود ورته نشته، لیکن د دنیا احکام به نورو مړو غوندي ورباندي جاري کیږي، یعنی غسل او کفن به ورکول کیږي^۱.

د مړي د لمبولو طريقه

مسئله: د مړي د لمبولو مستحبه طريقه داسي ده چې اول به تخته راوړي شي، ننه به يې پاکه و مينځي لږ غوندي خوشبويي به پرې ولگول شي، مړی به پرې ځملي جامې به يې په کلاره کلاره ورنه وباسي، دا ځکه چې هغه د ځنکدن د سختيو نه تکه او پارچه پارچه وي، حال يې بيان شوی دی لیکن مړی به په تخته راستن ته برابر چې مخ يې قبلې خواته وي، او که نه بهتري يې بيا پر دې کې ده چې پشې يې د قبلې خواته کړي، شاه په تخته به يې ځملي د تختې د سر خوا به لږ غوندي جگه او د پښو خوا به يې لږ غوندي ټيټه وي، مړی به مايل غوندي په تخته پروت وي^۲.

مسئله: په غسل ورکولو کې به کله يې چې جامې ورنه لرې کړې، په فرضو به يې يوه پاکه پرده واچوي غسل ورکونکی به يوه خلیطه په لاس کوي، اول به استنجا وکړي، استنجا به اول په لوتو بيا به يې په اوبو استنجا ورکړي، اوبه اچونکی به اوبه په پرده اچوي، غسل ورکونکی به استنجا ورکوي، کله چې استنجا نه خلاص شو، دا خلیطه به لري کوي بيا به دواړه لاسونه درې واري تر مړوندو پورې، بيا به يې خوله درې واري و مينځي حتی شونډو لاندې به اوبه ورسوي بيا به يې پوزه درې واري حتی چې د پوزې نرمی يې دننه لمدې شي، بيا به يې مخ درې واري بيا به يې ښی لاس تر څنگلو پورې او بيا به يې چپ لاس تر څنگلو پورې و مينځي بيا به يې د سر مسح وکړي آخر کې به يې دواړه پښې تر بجلکو

^۱ رواه درمختار، شامي و بحر رايق

^۲ رواه عالم گير او شامي

پورې درې درې وارې و مینځي لکه څنګه چې ژوندی شخص د لمانځه لپاره اودس کوي، په همدې شکل به اودس ورکړي.

که چیرې مړی جنب و ویا دا چې بنځه د حیض او نفاس په حالت کې وه دلته عالمانو فرمایلي چې د چهار اندام اودس وروسته به د مړي سر او ریره په صابون یا بل شی و مینځي چې صفا شي، شرط دا دی چې سريبي وینستان ولري.

بیا به مړی په ګین اړخ په تخته و اړوي په شیر ګرمه او بو البته عود یا د بيري پانې به پکې جوش شوي وي، درې وارې به يې د سر نه تر پښو پورې اوبه پرې واچوي، چې ټول بدن ته يې اوبه ورسېږي، بیا به مړی په نسی اړخ راوړوي د سر نه تر پښو به يې درې وارې اوبه واچوي چې ټول بدن ته يې اوبه ورسېږي، بیا به غسل ورکونکی مړی لږ غوندي کینولو ته برابر کړي چې کوم فضله مواد يې معده کې وي هغه خارج شي، نو کله چې مړی ته غسل ورکول شو نو په یوه پاکه ټوټه به يې وچ کړي دا پورته طریقه چې یاد شوه دا یو سنت طریقه ده.

نوټ: کله چې مړي ته غسل ورکړو عین د غسل په طریقه به آخر کې پر مړي چې کافور پکې جوش شوي هغه اوبه به هم په مړي دوهم وار اچوي، بیا به يې په پاکه ټوټه وچوي.

مسئله: د مړي وینستان تراش کول، د نوکانو اخیستل او د وینستانو ګومنځول مکروه دي.^۱

مسئله: غسل ورکونکی به بلکه د مړي عیبونه نه افشا کوي.

مسئله: مړی ته به خپلوان یا دا چې صالحان کسان غسل ورکوي.^۲

^۱ رواه رد مختار

^۲ رواه دور مختار

مسئله: ښځې ته خاوند غسل ورکولای شي، لیکن ښځه خاوند ته غسل ورکولای شي، دا ځکه چې د خاوند په مرگ نکاح نه ختمیږي، او د ښځې په مرگ نکاح ختمیږي.^۱

مسئله: که ښځه مړه شوه بله ښځه نه وه او نه یې بل محرم وو بیا به غیر سړي خلطه پلاس کوي تیمم به ورکړي، لیکن گوري به نه ورته، سترگي به پټوي.^۲

مسئله: که د مړي صرف سر پیدا شو، غسل ورته نشته او که نیم نه زیات بدن یې پیدا شو او سړيې ورسره وو غسل به ورکوي دفن کوي به یې، او که چیرې نیم بدن یې مکمل وو د نیم نه کم نه وو او سړيې ورسره وو غسل به ورکړي. دفن به یې کړي.^۳

مسئله: یو ځای کې مړي زیات وو د مسلمان او کافر فرق پکې نکیده نو ټولو ته به غسل ورکړي، کفن به هم ورکړي یوه هدیره کې به یې ښځ کړي.^۴

مسئله: که چیرې مړی نابالغ وو، هلک وي او که نجلی، نارینه او ښځینه دواړه کولای شي چې غسل ورکړي.^۵

مسئله: جنب او حیضې او نفاسه ښځه به مړي ته غسل نه ورکوي، ورته مکروه ده.

مسئله: کوم بچی چې د مور مړ پیدا شو او هغه کې د ژوند هیڅ علامات ونه لیدل شو غسل به ورکوي، کفن به نه ورکوي په یوه ټوټه کې

^۱ رواه درمختار و رد مختار

^۲ رواه قاضی خان

^۳ رواه بحر راییق

^۴ رواه شامي

^۵ رواه درمختار

به یې تاو کړي، نبخ به یې کړي، د جنازې لمونځ هم پرې نشته لیکن نوم به پرې ږدي^۱.

مړي ته د کفن ورکولو طریقه

مړي ته د کفن ورکولو مخکې، پرژوندو باندې مړي ته غسل ورکول فرض کفایي ده^۲.

مسئله: د نارینه لپاره مسنونه کفن درې ټوټې دی، اول ایزار. دویم قمیص او دریم لفافه ده.

ایزار د سر نه تر پښو پورې وي، قمیص بیا د مړي تر قدم پورې چې دا تکه به په برشکول کیږي، دومره به یې شکوي چې د مړي سر پکې ننوزي، مخکنی لمن یې د پښو تر ځنگونو پورې پرې غوړول کیږي، لفافه بیا د ایزار نه لږ غوندي اوږد وي د دې د پاره چې مړی ټول پکې تاو شي، بیا د سر او پښو د خوانه وتړل شي^۳.

مسئله: د نبخې لپاره کفن بیا پنځه ټوټې دی چې درې یې د مردانه غوندي، څلورم یې سینه بند دی او پنځم یې خمار (ټکری) دی چې درې شرعي گزه وي^۴.

د کفن ورکولو طریقه

اول به په کټ یا غولی باندې به لفافه وغوړوي.

دویم په لفافه به برسیره ایزار وغوړول شي.

دریم به په ایزار برسیره به د قمیص نیمه حصه وغوړول شي، او نیمه

۱

۲ رواه شرح تنویر و شامي

۳ رواه درمختار

۴ شامی، درمختار و بحر رايق

حصه د قمیص به د سر خواته راټوله شي، بیا به مړی پرې د غسل او وچولو نه وروسته د تختې نه په قراره جگ کړي، او پکې به یې ځملي، د قمیص ټوله شوي خوا به پورته کړي د مړي سر به پکې نښاسي او د مخې خوا لمن به یې ترزنګنو پورې وغوروي، البته زنگنونه به هم پکې پټوي، بیا به د غسل پرده ورنه ټوله کړای شي. بیا به د ایزار چپه خوا پرې راوړوي، بیا به یې نسی. خوا پرې راوړويو بیا به د لفافې چپه خوا پرې راوړوي، بیا به یې نسی. خوا پرې راوړوي بیا به د لفافې سر خواته او پښو خواته وتړي.^۱

مسئله: د کفن لپاره سپین تاري تکه بهتره ده، هغه که نوي وي یا زړه لیکن پاکه به وي د ویختو او څرمنې کفن مکروه دی، د ښځې لپاره ورینمین کفن جایز دی.^۲

ښځې ته د کفن ورکولو بیان

اول به لفافه ورته وغورول شي، دویم د هغه د پاسه بیا ایزار وغورول شي، دریم د ایزار د پاسه به ورته قمیص وغورول شي، د قمیص نیمه حصه به پرې وغوروي، او نیمه حصه به یې د سر خواته ټوله کړي، مړی به تختې نه په قراره پورته کړي او پکې ودې غزوي بیا به د مړي کوڅی یا ویستان دوه حصې کړي، د قمیص د پاسه به یې د سینې نسی او چپې خواته اوږدې واچوي.

بیا به یې ټکری د هغې پرمخ او ویستانو باندې وغوروي، لیکن نه به یې تړي او نه به یې کلوله کوي، بیا به په ترتیب سره اول د ایزار چپه خوا وروسته به یې نسی. خوا پرې راټوله کړي، دویم سینه بند به ټکری نه پس او د ایزار نه مخکې تړل هم جواز لري، او که یې دا ټول د کفن د پاسه

^۱ رواه شامی و درمختار

^۲ رواه درمختار او شامی.

وتړي هم ورته جواز لري.

بيا به د نارينه په شکل ايزار او د قميص اول چپه خوا پرې واړول شي. بيا به يې بنۍ خواگانې پې راواړوي او د ايزار سر خوا او د پښو خوا به يې وتړي.^۱

مسئله: نابالغ مړي ته کفن د بالغ په شکل ورکول کيږي مراحق ته هم پدي شکل او که چيرته ډير واره وه هلک ته دوه چې يو ايزار بل خادر دی، او نجلی لپاره هم صحيح دی.^۲

مسئله: که د انسان يو اندام يا نيم بدن بې د سر نه پيدا شو، کفن نه ورکول کيږي، نو په يوه توتيه کې به يې تاو کړي بنځ به يې کړي، او که بدن يې نيم نه زيات وو يا پوره نيم وو او سر ورسره وو بيا نو پوره کفن ورکول کيږي.^۳

مسئله: که په قبر کې مړی پيدا شو، او هغه خراب شوی نه وو، او که تازه وو نو کفن به ورکړي، بنځ به يې کړي.^۴

مسئله: نارينه ته دوه کفنه د ضرورت وخت کې هم جواز لري، ايزار او لفافه او د بنځې لپاره ضرورت وخت کې که درې توتیې وي کفایت کوي، لیکن کم نه وي نو به هغه ايزار، لفافه او ټکری وي د بنځې لپاره.

د جنازي د وړلو بيان

مسئله: که مړی بچی وه هغه که شیر خوار وي يا يې نوی بيل کړی وي د هغه وړل لاسونو کې پکار دی او که لږ غوندي لوی هم وي، په وړو کې به يې يو بل ته ورکوي يا به يې يو بل ورنه اخلي، او که لوی وو په کت کې

^۱ رواه شامي درمختار و بحر

^۲ عالم گير

^۳ رواه شامی

^۴ رواه شامي

به يې وړي څلور کسانو باندې^۱.

مسئله: د جنازې د وړلو مستحبه طریقه دا ده، چې اول به د کټ چپه پښه په ښۍ اوږه جگوي کم د کمه به يې لس قدمه یوسي، بیا به يې د کټ وروستی چپه پښه په ښۍ اوږه نیسي کم د کمه به يې لس قدمه وړي، دریم بیا به مخې ته ورځي د کټ ښۍ پښه په چپه اوږه اخلي اقل لس قدمه به ځي بیا به وروستی ښۍ پښه د کټ په چپه اوږه اخلي لس قدمه به ځي په ترتیب سره به يې وړي دا ځکه چې حدیث مبارک کې راغلي چې څوک جنازه څلویښت قدمه یوسي هغه ته الله پاک ډیر ثوابونه ورکوي^۲.

مسئله: جنازه چالاک وړل په وقار سره سنت طریقه ده، لیکن دومره چالاکي باندې نه چې مړي ته یا وړونکي ته څه تکلیف پیدا شي^۳.

مسئله: که جنازه په لاره روانه وه او څوک ناست وو هغه به ورته نه دريږي او که ورسره د تلو اراده يې وه جگيږي به په وړو کې به ځان داخلوي، او کوم کسان چې جنازې سره روان وي هغوي ته بیا ناسته جواز نلري^۴.

مسئله: مستحبه طریقه دا ده چې څوک جنازې سره ځي، هغه به يې شاته ځي همداسې د جنازې ښۍ خواه او چپي خواته تلل هم مکروه دي^۵.

مسئله: په جنازه کې شاته تلل غوره دي، او که ښځې ورسره وي نو بیا مخکې تلل جواز لري، در صورت چې جنازې سره د ښځو تلل مکروه تحریمي دي^۶.

^۱ رواه درمختار و رد مختار

^۲ رواه؟؟؟ الفلاح و درمختار

^۳ رواه بحر رايق

^۴ رواه مراتي فلاح

^۵ رواه درمختار و شامی

^۶ رواه درمختار تو بحر رايق

مسئله: که څوک جنازې سره روان وي، هغه لپاره تلاوت او نورو دعاگانو لوسته په زوره مکروه دي^۱.

مسئله: د جنازې مخکې تلل مکروه دي، هغه که سپوروي يا پياده وي، او که چيرې شاته سپوروي بيا ورته جواز شته^۲.

د جنازې د لمانځه مسايل او طريقه يې

د جنازې لمونځ فرض کفايي دی، د جنازې لمونځ کوونکو باندې کوم شرايط چې د نورو لمونځونو دی د دې لمانځه لپاره هم دی، لکه قدرت، عقل، بلوغ او اسلام، ليکن يو شرط دلته چې زيات دی هغه دا دی که کوم شخص د جنازې خبروي او که خبر نه وي نو بيا پرې لازم ندی.

مسئله: د جنازې د لمانځه د صحيح کيدو لپاره دوه شرايط دي، يو قسم هغه دی چې هغه تعلق لري د جنازې کوونکي سره، بل قسم هغه دی چې تعلق لري د ميت (مړي) سره.

نو کوم چې لمونځ کوونکی سره تعلق لري، چې نورو لمونځو کې سابت دی، لکه طهارت حقيقي او حکمی د بدن، طهارت د لباس او بدن او مکان ستر عورت، قبلي ته دريدل او نيت البته وخت ورسره شرط ندی، او په مکروه اوقات کې مکروه او منع دی^۳.

مسئله: که امام بې طهارت څخه جنازه وکړه، جنازه يې ونه شوه چې د ده ونه شوه نو د ټولو جنازه ونه شوه، او که د امام طهارت وو، د مقتديانو طهارت نه وو جنازه يې وکړه، جنازه کيرې دوباره جنازې ته حاجت نشته، دا ځکه چې جنازه پر يوه شخص هم کيرې^۴.

^۱ رواه بحر رايق

^۲ رواه فتح القدیر و بحر

^۳ رواه شامي ورد مختار

^۴ رواه شرح التنبير و رد مختار

مسئله: په جنازه کې که اوبه هم موجود وي او دې يې په استعمال قادر نه وي نو تیمم ورته جواز لري.

مسئله: که بوتونه يې پر پنبو و، جنازه يې کوله نو په کوم ځای چې ولاړ وي هغه ځای بايد پاک وي او که بوتونه يې ويستلي وو پرې ولاړ وو هم جنازه يې کيږي، دا ځکه هغه يې مکان شو^۱.

مسئله: دلته کوم شرايط چې مري پورې تعلق لري لکه:

۱. شرط يې اسلام دی، د کافر جنازه نشته. مسلمان چې هر قسم وي، فاسق وي او که بدعتي نو د جنازې لمونځ يې شته، سواد خو کسانو لکه چا چې د اسلام پادشاه نه بغاوت کړی وي،

۲. ډاکو دی چې عين جنگ کې هلاک شي، جنازه يې نه کيږي په غسل کې د عالمانو اختلاف دی او که د جنگ نه بعد مړ شویا قتل کړای شو، يا په خپل مرگ مړ شو، بيا يې جنازه شته کولای يې شي.

۳. چا چې قصدا خپل پلار وژلی وي، يا يې مور وژلي وي د هغه جنازه نه کيږي.

۴. چا چې قصدا خودکشي کړي وي اگر چې دا د بل قتل نه زيات گناه لري، ليکن د جنازې لمونځ يې کيږي.

مسئله: که وړوکی نابالغ مړ شو، صرف پلار يې مسلمان وو مور يې کافره وه يا يې مور مسلمان وه صرف پلار يې کافرو و، دلته وړوکی دواړو حالاتو کې مسلمان گڼل کيږي، دا ځکه چې صغير د دين تابع وي، د جنازې لمونځ يې کيږي^۲.

مسئله: ميت نه مراد هغه دی چې دی د مور ه ژوندی پيدا شوی وي بيا هغه مړ شوی وي نو که د مور ه مړ پيدا شوی وي، پر هغه د جنازې لمونځ

^۱ بحر رايق

^۲ رواه شامي

نشته!

مسئله: دوهم شرط یې دا دی لکه:

د مړي بدن باید پاک او صفا وي، حکمي او حقيقي نجاست پرې نوي، د کفن پاکوالی یې شرط دی او که چیرې د کفن کولو نه پس مړی نه څه نجاست ووت، او بدن یې پرې بیلمازه شو، یا یې کفن نو دا مضر ندی، لمونځ یې کیږي، او که چیرې مخکې ناپاک وي بیا لمونځ یې نه کیږي.^۱

مسئله: که مړي ته غسل نه وو ورکړل شوی یا دا چې اوبه نوی او تیمم هم نه وو ورکړل شوی جنازه یې نه کیږي او که مړی بنځ شوی وو، خاورې پرې اړول شوی وي نو بیا یې په قبر جنازه وکړه شي، او که د مړي جنازه یې وکړه، بنځ یې کړو خاورې پرې واچولی بیا وروسته وریاد شو چې غسل وغیره خو دده نه وو شوي نو صرف په قبر یې جنازه وکړه مخکې جنازه یې صحیح نده دا ځکه چې شرط د طهارت یې موجود نه وو او اوس یې طهارت ممکن ندی، لمونځ یې کیږي.^۲

مسئله: که مړی په کت کې پروت وو او کت پاک وو، کت په ناپاک ځای وو دلته جنازه یې کیږي.^۳

مسئله: دریم شرط یې ستر عورت دي:

که مړی بالکل لوڅ او لغړ وو لمونځ د جنازې یې نه صحیح کیږي.^۴
 څلورم شرط یې دا دی چې مړی باید حاضر وي ټول یا اکثره لکه نیم بدن سره د سره نو په غایب باندي جنازه صحیح نده.

^۱ رواه شامي

^۲ رواه رد مختار

^۳ رواه بحر رايق

^۴ رواه قاضي خان

^۵ رواه در مختار

پنځم شرط یې دا دی چې مری باید مخې ته ایښی وي ، شاته که مری ایښی وي جنازه یې صحیح نده.

شپږم شرط یې دا دی چې مری باید په کت کې یا بل شي کې وي هغه پروت وي او که په حیواناتو یا دا چې خلقو او چت نیولی وي د جنازې لمونځ یې نه کیږي.

د جنازې د لمانځه ترتیب او طریقه یې

د جنازې د لمانځه طریقه دا ده چې اول به نیت داسې وکړي (تَوَيْتُ أَنْ أَصَلِّيَ لِلَّهِ تَعَالَى أَرْبَعَ تَكْبِيرَاتٍ صَلَاةِ الْجَنَازَةِ أَثْنَاءَ لَلَّهِ تَعَالَى وَالِدُعَاءُ لِهَذَا الْمَيِّتِ) او که په پښتويې وایي نو داسې به وایي: نیت مې وکړو د زړه د اخلاصه آدا کوم لمونځ د جنازې چې ثناء د پاک رب او دعا ده، لپاره د دې مړي، نیت چې په هر قسم وي صحت لري، لیکن درست او صحیح وي.

د نیت وروسته به په الله اکبر ویلو سره خپل دواړه لاسونه غوږونه کوز کړي، بیا به یې د نامه پر سر وتړي، بیا به دا ثناء (يَعْنِي سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ) داسې ووايي (سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ وَجَلَّ ثَنَاءُكَ وَكَأَلَا غَيْرُكَ) بیا به الله اکبر بې له لاس او چتولو نه وایي، بیا به دا درود شریف ابراهیمي ووايي (اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ، وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ، وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ) بیا به الله اکبر بې د لاس او چتولو نه ووايي، در صورت چې مری عاقل او بالغ وي (اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا وَشَاهِدِنَا وَصَغِيرِنَا وَكَبِيرِنَا وَذَكَرِنَا وَأَنْثَنَا اللَّهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مَتَا فَاحِيَهُ عَلَى الْإِسْلَامِ وَمَنْ تَوَفَيْتَهُ مَتَا فَتَوَفَّاهُ عَلَى الْإِيمَانِ) او که چیرې مری اصلی لیونی یا نابالغ هلک وو د هغه لپاره دا دعا ویل کیږي (اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لَنَا فَرْطًا وَاجْعَلْهُ لَنَا أَجْرًا وَذُخْرًا وَاجْعَلْهُ لَنَا شَافِعًا وَ مُشَفَّعًا) ووايي کله یې چې دا اخري دعا ولوستله بیا به الله اکبر بې د لاس او چتولو نه ووايي. بیا به اول ښی طرف ته بیا چپ طرف ته سلام

وگرځوي، نو د جنازې لمونځ يې ادا شو پدې لمانځه کې د قرآن کریم لوستل او رکوع وغيره بلکل نشته.

مسئله: او که چيرې مړی لیونی یا نابالغه نجلۍ وه نو دا دعا به ووايي: (اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا لَنَا قَرَطًا وَاجْعَلْهَا لَنَا آجْرًا وَذُخْرًا وَجْعَلْهَا لَنَا شَافِعَةً وَ مُشَفَّعَةً) او که دا هم نشي ویلای، صرف څلور تکبیرونه هم کفایت کوي دا ځکه چې صرف تکبیرونه هم د مړي لپاره رحمت دی او جنازه کې درود ویل څه فرض ندي بلکه سنت دی.^۲

د جنازې د لمانځه فرضونه

مسئله: د جنازې د لمانځه فرضونه دوه دي:

1. څلور تکبیرونه د جنازې.
2. قیام دی یعنی د جنازې لمونځ به په ولاړې کوي.

او د جنازې ستونه درې دي:

1. د الله پاک ثناء او حمد ویل دي.
2. د درود شریف ویل دي.
3. د مړي لپاره دعا ویل دي او جماعت پکې شرط ندی دا ځکه چې جنازه په یوه شخص هم کیږي، جماعت پدې ضروری دی، چې د جمعې دعا اثر ډیر دی.^۳

مسئله: امام تکبیر په زوره وایي او مقتدیان یې په خفیه سره وایي، سلام هم په زوره وایي باقي ثناء او دعاگانې په خفیه سره ویل کیږي.^۴

^۱ رواه درمختار، شامي و بحر

^۲ رواه عالمگیر و بحر رایت

^۳ رواه شرح تنویر، شامي و بحر رایت

^۴ رواه هنديه

مسئله: امام ته د مړي د سيني برابر دریدل مستحب طریقه ده، هغه که مړی نړوي یا بنځه، بالغ وي او که صغیر، لیکن که مړي ډیر ورو بهتره ده ده چې جدا جدا یې جنازه وشي اول به د اولنی جنازه لمونځ کوي، همداسې په ترتیب سره کومه چې مخکې راوړل شوي، جنازه به یې کوي او کله چې ټولې جنازې یو ځای راوړل شوي، اول به د هغه جنازه مخې ته راوړل شي، چې هغه عالم او صاحب رسوخ په عمر کې زیات وي د ټولو جنازو یو ځای لمونځ کول هم جواز لري، لیکن بهتره داده چې ټولې جنازې په یو صف کېښوول شي، په ترتیب سره د ټولو سرونه به یوې خواته او پښې به یې د ټولو بل طرف ته راشي، دلته بهتري پدې کې ده چې د امام مخې د هغوي د سيني برابر دریري او که چیرې د یوې جنازې سر د بلې جنازې پښو سره وي هم فرق نلري، نو کوم یو چې مخې ته وي امام به د هغه سيني ته دریري!

مسئله: په جنازه کې مستحبه طریقه داده چې باید درې صفه جوړ شي تردې حده چې ټول مقتدیان که او ه نفره هم وي نو یو به امام شي اول صف به درې تنه شي، دوهم صف کې دوه آخر کې یو تن ودریري.

مسئله: په جنازه کې که څوک اول تکبیر ته راونه رسیدو، یا دا چې څو تکبیرونه ورنه فوت شوي وو کله چې امام سلام وگرځاوه، دې به خپل باقي تکبیرونه پوره کړي، ولې چې دی مسبوق گڼل کیږي.

مسئله: که امام د جنازې لمانځه کې د څلورو نه زیات تکبیرونه وکړل، د امام صاحب په نزد مقتدیان دلته د امام متابعت نکوي، دوی به تکبیر نه وایي چپ به ودریري، امام سره به بیا خپل سلام وگرځوي.^۲

مسئله: که جنازې مختلفې وي او په یوه لمانځه کې یې کولې نو اول

^۱ رواه در مختار و رد مختار

^۲ رواه رد مختار

به اما مخې ته د سپړو بیا وریسې به د هلکانو او وریسې به د بنځو آخر کې به د جنکیو صف تړي^۱.

مسئله: هغه مسجد چې د پنځه وخته لمونځ یا د جمعې د لمانځه لپاره جوړ شوی وي هلته یې له عذره جنازه کول مکروه تحریمي دی، نو دلته که جنازه په مسجد کې وي یا بیرون، لیکن لمونځ کوونکی به مسجد کې وي. عذرنه مقصد دا دی، شدید باران، واوره یا بل څه مشکل وي^۲.

مسئله: د جنازې لمانځه کې اول حق د اسلام پادشاه دی که پادشاه موجود نه وو بیا حق د نایب دی چې امامت یې وکړي، که دا نه وو بیا حق د قاضي دی که قاضي نه وو بیا یې حق د نایب دی او که دا هم نه وو نو بیا د امامت حق د محلي د امام دی چې جنازه یې وکړي، او که امام د محل نه وو نو بیا د امامت حق د ده د نږدې رشته دار دی لکه د پلار، تره (کاکا)، ماما بیا وروردی په دوی کې هر یو چې عالم، هوښیار او با تقوی وي او که نه وو نو بیا امام د جومات ورته بهتر دی^۳.

مسئله: د جنازې د ادا کولو لپاره که یې ولې چاته اجازت وکړو صحیح خبره ده، دلته که متوفی نه دوه ځامن پاتي شول یو مشر او بل کشر وو نو اولنی حق د مشر دی^۴.

مسئله: که بې له اجازې د ولي نه چا د جنازې لمونځ وکړو ولي اختیار لري چې بیا د سره جنازه وکړي، او که مړی دفن شوی وي، بیا یې په قبر هم جنازه کولی شي^۵.

^۱ رواه عالمگیر

^۲ رواه هنديیه و رد مختار

^۳ رواه شرح تنویر و رد مختار

^۴ رواه رد مختار

^۵ رواه در مختار و شامی

مسئله: که چا په ژوند وصیت وکاوه چې زما جنازه دې فلانی سپری وکړي، یا یې دا وصیت وکړو چې ماته دې فلانی شخص غسل راکړي، نو پدې وصیت عمل ضرور ندی دلته ولي ته حق ورکول شوی چې د جنازه لپاره کوم کس تعیین کوي او هم د مړي غسل لپاره هر شخص تعیین کوي، دا د ولي اختیار دی.

د مړي د بنخولو بیان او مسایل

مسئله: د مړي بنخول فرض کفایي ده، در صورت چې امکان یې د بنخولو وي که امکان د بنخولو یې نه وه مثلاً بحر کې سپری په جهاز کې مړ شه، تر وچې پورې مسافه ډیره وه نو مړی خرابیده، نو دی مړي ته به غسل ورکوي، کفن به ورکوي، جنازه به یې کوي بیا به دا مړی قبلې خواته په بنی اړخ دریا ب ته وغورځوي.

که چیرې د خرابیدو خطر یې نوه بیا به یې د ځان سره خشکې ته وباسي هلته به یې بنخ کړي.^۱

مسئله: قبر د مړي لپاره کم د کمه باید د نیم قد په اندازه ژور وشکوي، او په اوږدوالي کې قبر به په اندازه د قد دمړي وکیني، او پلنوالی بعضي روایاتو کې راځي چې نیم قد په اندازه وي.^۲

مسئله: قبر پر دوه قسمه دی:

۱. اول قسم ته یې لحد وايي.

۲. دویم قسم ته یې شق یا لشتی وايي.

لحد هغه دی چې قبر کله وشکاوه، بیا به یې قبلې خواه غاړه کې

^۱ رواه محیط و هندیه

^۲ رواه شامی و در مختار

^۳ رواه بحر رايق و شامی

و شکوي، بيا به دننه پکې مړی کيږدي، دې قسم قبر ته په اصطلاح کې شامي هم وايي.

او شق قبر دا دی چې ابتدا کې سيده قبر و شکوي، بيا يې منع او مابین کې سيده د مړي د جسد په اندازه جدا و شکوي، بيا هلته مړی پکې کيږدي، په قبرو کې لحد د شق قبرو نه بهتر دی او که چيرې ځمکه شگلنه او نرمه وي خوف يې د لويديو وي نو بيا ورته د شق قبر کيندل غوره دي^۱.

مسئله: د ضرورت په وخت کې تابوت کې د مړي بنخول، فرق نلري او بې ضرورت نه بيا د مړي بنخول تابوت سره مکروه ده، ليکن د بنځې لپاره با تابوت غوره دی^۲.

مسئله: د مړي لاندې قبر کې درئ او پوزې غورول جواز نلري بلکه د خاورو هوارول بيا مسنونه طريقه ده^۳.

مسئله: د مړي په بنخولو کې د پردې غورول هم مستحبه طريقه ده، د نارينه لپاره په باران وغيره کې هم فرق نلري، مړی به قبر ته داسې ورکوزوي چې اول به جنازه د قبر د قبلې خواته کيږدي او کوزونکی به د قبلې خواته دريږي، کوزونکی بايد طاق وي، دا مسنونه طريقه ده، او که نه وي هم فرق نلري، دا ځکه چې نبي کریم صلی الله عليه واله وسلم يې قبر ته څلورو کسانو مدينه منوره کې کوز کړی وو چې يو يې حضرت عباس بل فضل بن عباس دريم حضرت علي او څلورم حضرت صهيب رضی الله تعالی عنهم وو.

د قبر کوزولو کې (بِسْمِ اللَّهِ وَعَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ) به وايي. دا چې بعضي عوام دا خبره کوي چې د قبر ايښوولو وخت به بانگ يعنې د آذان

^۱ رواه درمختار و رد مختار

^۲ درمختار او شرح منيه

^۳ رواه شرح منيه

کلمي وايي ليکن دا بدعت دی.

کله چې مړی قبر کې کيښوده نو مخ به يې قبلي خواته وگرځوي، هغه غوټي يې چې لفافې ته د سر او پښو خواته ورکړي هغه به خلاصې کړي، دا ځکه چې د مړي د لوڅيدو خطر ه نوره ختمه شوه.

دلته که چيرې د قبر د لوييدو خطر ه وه د لحد پخول په خامو يا پخو خښتو ورته جواز شته، نور نو د مړي په قبر باندې د خاورو او چول به د سر د خواته شروع کړي نو کومې خاورې چې د قبر نه ختلي وي، زياتي خاورې او چول مکروه دي نو که په قبر يوه ليشت جگې راغلي خير دی او د قبر د خاورو او چولو نه پس په قبر باندې اوبه پاشل مستحبه طريقه ده چې خاورې ځان ونيسي.^۱

مسئله: چار کنجه د قبر جوړول مکروه دي مستحبه طريقه دا ده چې قبر بايد ماهي پشته جوړ شي چې د ځمکې نه يوه لويشت جگ رانشي.^۲

مسئله: د مړي د دفن کولو وروسته لږ ساعت غوندي هلته ايساريدل مستحبه طريقه ده چې هلته لږ غوندي قرائت، دعا د مغفرت ورته وکړي.^۳

متفرقي مسئلې

مسئله: که حامله ښځه مړه شوه، بچی پکې ژوندي وو گيډه به يې ورته وڅيري بچی به ترې راوباسي، او که ښځه ژوندي وه بچی پکې مړ شو، د عمليات کولو ورته خطر ه وه نو هغې لپاره دا يې يا بله ښځه راوغوښتل شي چې لاس وردننه کړي، ماشوم ورنه راوباسي.^۴

مسئله: کوم وخت چې په قبر خاورې واړول شوې، د مړي ويستل جواز

^۱ رواه بحر رايق، درمختار و مراقي الفلاح

^۲ رواه مراقي الفلاح

^۳ رواه درمختار و درمختار

^۴ رواه درمختار و شامي

نلري ها که د بل چا په ځای کې بنځ شوی وو هغه نه غوښتل چې دا مړی دلته وي بیا ویستل یې ضروري دي راوباسي به یې بل مناسب ځای کې به یې دفن کړي.

مسئله: ځانته مخکې کفن تیارول جواز لري، لیکن د قبر تیارول مکروه دي، ولې چې د دې پته نشته چې زه کوم ځای مرم، بعضي وايي چې مخکې قبر تیارول هم مکروه ندي، بلکه ثواب لري!

مسئله: د مړي د ښخولو وروسته په قبر د شنې ونې درول بدی نلري، لیکن د شنې ونې یا شین بوټي پرې کول مکروه تنزیهي دي، او که وچ وي فرق نلري.^۲

مسئله: د مړي د خپلوانو او همسایه وو لپاره مستحبه طریقه ده چې د مړي د کور والوو لپاره اول درې ورځې کنه نو یوه شپه او یوه ورځ باید طعام ورکړي.^۳

مسئله: که څوک غواړي چې مړي ته ثواب ورسوي نو هغه دې نفل لمونځ، نفلي روژه او صدقات خیرات ورپسې کوي، او ثواب دې د هغه روح ته بخښي دلته د وخت تعیین ضرور ندي هر وخت یې کولای شي.^۴

فایده: کومه ښځه چې دنیا کې د چا په نکاح وي نو هغه به په قیامت کې هم چې دواړه جنت ته لاړ شي هلته به هم د هغه سرې منکوحه وي، او که په دنیا کې د ښځې دوه خاوندان وي نو قیامت کې به هغه د آخري خاوند منکوحه وي، بعضي وايي چې ښځې ته به اختیار ورکول کیږي، کوم یو چې اختیار وي ځانته د ښځې خوښه ده، او که باکره نجلی مړه

^۱ درمختار و شامي

^۲ رواه درمختار

^۳ رواه ملا علی قاري

^۴ رواه درمختار و درمختار

شوي وي نکاح يې نه وي کړي نو هغې ته به اختيار هم ورکول کيږي چا سره چې نکاح کوي کولای يې شي.

او که يې انسانانو کې څوک خوښ نشول نو الله پاک به ورته يو نارينه پيدا کړي چې هغه به دا نکاح کوي.^۱

فايده: د قبر د زيارت طريقه داده چې کله ورځي د خپل طرف نه به اول کې دا دعا ووايي (السلام عليكم يا اهل القبور وانا انشا الله اليكم واردون) بيا چې کوم سورتونه د کلام پاک يې زده وي هغه به ولولي، لکه سورت فاتحه د سورت بقرې اوله حصه تر مفلحون پورې، ايات کرسې، آمن الرسول، سورت ياسين، تبارک الذين، سورت تکاثر، سورت اخلاص درې وارې يا اوه وارې ولولي يا يو کورت سورت ياسين ولولي د مقبرې مرده گانو ته به يې وښيي، ډير کوشش دې وکړي د شرک ويلو نه ډير ځان وساتي لکه اې زيارته!، يا باباجي!، يا اې فلانيه! دا کار يا مشکل راته څنگه او څنگه کړه، نه بايد مونږ هر څه د الله پاک نه وغواړو هغه زموږ مشکل کشا دی.^۲

د قبر د حالت بيان او مسائل

په حديث شريف کې نبي کریم صلی الله عليه واله وسلم مهرباني کړيده چې قبر د جنت د باغونو څخه يا يو باغ دی يا دا چې د دوزخ د کندو څخه يوه کنده ده.

حضرت عثمان رضی الله تعالی عنه فرمايلي چې قبر د آخرت د منزلونو لمړی منزل دی چا چې پدې منزل کې نجات پيدا کړو نور وټولو منزلونو کې ورته نجات حاصل دی او که پدې منزل کې څوک پاتې راغلی

^۱ رواه مجموعه فتاوی بحواله غرايب

^۲ رواه درمختار و شامي

هغه ټولو منزلونو کې پاتې دی^۱.

بل ځای خپله نبی کریم صلی الله علیه واله وسلم فرمایلي چې ما بل منظر د قبر نه زیات د ویرې او هیبت والا بل منظر ندی لیدلی، دا ځکه چې قبر هره ورځ اعلان کوي چې زه نا آشنایي کوریم، د خاورو، چینچو او ځناورو څخه ډک کوریم، خپل ځان سره د نجات لپاره څه توبنه راوړئ.

کله چې یو کامل مومن مسلمان قبر کې دفن کړای شي نو قبر ورته وایي چې ستا راتلل ماته ډیر خوښ او د قدر وړ دي، ځکه چې ستا گرځیدل پر ځمکه د دنیا ماته ډیر خوښ وو، اوس به دهغې گرځیدا مکافات او اجر ونه ووينې نو دا قبر ورته دومره فراخه شي ترڅو چې سترگې یې کار کوي، بیا د جنت دروازې ورته خلاصې او د جنت په نعمتو یې سترگې یخي شي. او که چیرې فاسق او فاجر مړ شي او قبر ته کوز شي نو قبر پرې اواز وکړي چې ستا راتلل ماته سپیره دي او نامبارک دي، دا ځکه چې ته زما په خپته گرځیدې او خپل عمر دې ټول په کبر، بعض او بدبختۍ عبث تیر کړ او ماته حواله شوې او س به د خپل بدبختۍ نتیجې ووينې بیا به پدې بدبخته د ځمکې نیول شروع شي دومره زور به پرې وکړي چې پښتۍ یې یو بل کې داسې ورننښاسي لکه څنگه چې د دواړو لاسونو گوتې یو بل سره ځنځیر غونډې حلقه شي.

بیا به اژدهاران ورباندې مقرر شي، تر قیامته به یې چیچي او ټکونه به ورکوي، نبی کریم صلی الله علیه واله وسلم فرمایلي که چیرې لدې اژدهاگانو نه یو دنیا ته راپوه کړي تر قیامته به ځمکه څه شی شنه نه کړي^۲.

حدیث شریف: نبی کریم صلی الله علیه واله وسلم فرمایلي چې د قبر د

^۱ رواه فضایل اعمال

^۲ رواه فضایل اعمال

عذاب څخه د بچ کیدلو بهترین عمل د الله پاک ذکر دی چې د قبر د عذاب د بچ کولو لپاره د ذکر نه بهترینه بله وسیله نشته.

بل روایت کې راغلي چې د قبر د عذاب د بچ کولو لپاره بله وسیله د شپې لخوا د تبارک الذی وظیفه ده!

حضرت ابن عمر رضی الله تعالی عنه فرمائي چې یوه ورځ حضور نبی کریم صلی الله علیه واله وسلم زما اوربه و نیوله، ماته یې وفرمایيل چې: دنیا کې د مسافر غوندې ژوند اختیار کړه په دنیا کې داسې فکر کوه، چې په لاره روان یم نو دا سفر به خامخا ختموم، سحر کې د ما بنام په انتظار اوسی، نو حتمي به د آیندې لپاره د خپل صحت توبنه د خپل مرض لپاره تیاروی، دا ځکه چې ستا د صحت توبنه د آینده مرض لپاره دوا گرځي، باید هغه ژوند کې د مرگ نه مخکې تیاره کړي.^۱

حدیث شریف دی چې قبر کې زیات مشکلات او عذابونه د متیازو نه سړي ته پیدا کیږي، دا ځکه چې صحرا گشت کې اکثره خلک د متیازو څاڅکو ته فکر نه کوي، چې هغه تل د ده جامو او بدن ته الوزي، باید چې صحرا گشت کې ډیر احتیاط وکړي، د متیازو څاڅکو نه ځان وساتي.^۲

حضرت براء رضی الله تعالی عنه فرمائي چې یوه ورځ نبی کریم صلی الله علیه واله وسلم یوې جنازې ته لاړو هلته نبی کریم صلی الله علیه واله وسلم د یوه قبر خوا کې کیناست، مبارک دو مره وژړل چې ټول مخ مبارک یې پر اوبنکو لوند شوو حتی چې مخې ته یې ځمکه په اوبنکو لمده شوه، په فصاحت یې وویل چې ای وروڼو! د قبر لپاره تیاری وکړئ چې دا یو

^۱ رواه ترمذي او ابن ماجه

^۲ رواه مشکوات

^۳ رواه اعمال

سخت او خطرناک منظر دی!

حضرت بي بي عايشه رضی اللہ تعالیٰ عنہا یوه ورځ نبي کریم صلی اللہ علیہ واله وسلم ته وویل چې ای د الله پاک رسولہ! ته هره ورځ د قبر د عذاب خخه ژاړې او پناه غواړې، دا څه وجه ده؟ نو نبي کریم صلی اللہ علیہ واله وسلم ورته وفرماییل چې ای بي بي عايشې! ماته دا خطر ده که زه تاته ووايم او د قبر د عذاب نه مو پوه کړم، تاسو به بلکل خپل مړي بنځ نکړئ، د ویرې او خوف د وجې نه که نه نو ما به دعا کړي وه او تاسو ته به می د قبر د عذاب حالات بیان کړی وه.^۱

حدیث شریف: نبي کریم صلی اللہ علیہ واله وسلم فرمایلي که چیرې وحشي حیواناتو یا ځناورو ته دومره د مرگ د حالت معلومات وشي لکه څنگه چې تاسو ته معلومات شته او درته شوی ده نو ټول حیوانات به د مرگ د حالت هرې خواته خواره واره شي نو یو به هم په سترگو ونه وینی.

بل حدیث شریف کې راغلي چې تاسې مرگ ډیر ډیر یادوی دا د گناهونو د لرې کولو او دنیا سره د بي رغبتۍ بهترینه وسیله ده.^۲

حدیث شریف: نبي کریم صلی اللہ علیہ واله وسلم فرمایلي چې هره ورځ د لمر ختلو وخت فرېنتې اعلان کوي، چې ای خلکو څومره چې کولای شئ نن ورځ ځان سره نیک عملونه ذخیره کړئ، دا وخت بیا درته په لاس نه راځي پخپله عملنامه کې ځانته څه ولیکي.

په همدې شکل دوه نورې فرېنتې هر سحر یو اعلان کوي چې ای د نیکۍ طلب کوونکيه! زیری واخله، وړاندې شه نوره نیکي هم وکړه. دوهمه فرېنته اعلان کوي چې د بد عمل کوونکيه! بد مه کړه، منع شه

^۱ رواه ترغیب

^۲ رواه فضائل اعمال

^۳ رواه احیاء

خپل ځان ته د هلاکت سامان، توبنه او ذخیره مه جوړوه^۱.

یوه حدیث کې راغلي چې په قبر کې د مړو چيغې او واويلا، یو انسان او بل پیریان نه اوري نور ټول ساه لرونکي حیوانات یې اوري^۲.

حدیث شریف: حضرت ابوهریره رضي الله تعالى عنه فرمائي، یوه ورځ نبي کریم صلی الله علیه واله وسلم د قبر خوا کې ناست وو نو ویې فرمایيل چې ای خلکو! قبر هره ورځ اعلان درته کوي چې ای د آدم ځویه! تا ولې زه هیر کړم؟ زه د تنهایی کوریم، نا آشنا کوریم، د وخت او وارخطایي کوریم، د تورې تاریکي کوریم او د قسما قسم چينجیو کوریم، غفلت ونکړې خپل ځان سره یو څه درسره راوړی^۳.

حضرت عثمان رضي الله تعالى عنه یوه ورځ د قبر پر سر دریدلی وو، دومره یې وژړل چې ږیره مبارکه یې ټوله په اوبنکو لمده کړه، چا ورته وویل چې ای د الله پاک دوسته! ته ولې دومره ژاړې د دې په عوض ته د دوزخ د نجات او د جنت داخلیدو په حال ولې نه ژاړې، ده ورته وفرمایيل چې ما د نبي کریم صلی الله علیه واله وسلم څخه اوریدلي چې قبر د آخرت د منزلونه اول منزل دی که پدې منزل کې څوک کامیاب شو نور باقي اعمالو کې به هغه کامیاب وي او که پدې منزل کې ناکام شو نورو باقي اعمالو کې هغه ناکام دی^۴.

حدیث شریف: خپله رسول کریم صلی الله علیه واله وسلم فرمایلي چې قبر کې مړي داسې حالت کې وي لکه څنگه چې څوک په اوبو کې ډوبیږي او هغه هرې خواته لاس او پښې اچوي چې ځانته نجات ورکړي او یا په

^۱ رواه فضایل اعمال

^۲ رواه فضایل اعمال

^۳ رواه فضایل اعمال

^۴ رواه فضایل صدقات

دې انتظار وي اوس به ماته څوک لدې هلاکت نه نجات را کړي. همداسې مړی هم قبر کې د خپل پلار، مور، وروڼو او دوستانو د دعا او صدقې ته منتظر وي، چې څوک به ما پسې دعا يا صدقه وکړي، دا ځکه چې دعا او صدقه د دنيا او مافيا نه ورته بهتره او د نجات وړ ده.

په فضایل صدقات کې يوه قصه راغلي، چې د يوه بزرگ وروڼو وفات شوی وو د هغه د تکفين او تهيز وروسته دا بزرگ کورته راځي، څو ورځې وروسته دا بزرگ خوب ويني چې وروڼو سره خبرې کوي ورته وايي چې وروڼو! تا باندې څه حالت تير شو، حال راته بيان کړه، وروڼو ورته وويل چې کله زه تاسو دفن کړم او تاسو رانه لاړې پدې وخت کې زما خواته يوه هيبت ناکه د اور شعله را روانه وه، پدې وخت دوستانو نه يوه دوست زما په حق کې د مغفرت دعا وکړه الله پاک هغه د اور شعله د هغې د دعا په برکت رانه دفع کړه.^۱

حضرت ابن عمر رضي الله تعالى عنه فرمايي چې يو شخص نبي کریم صلی الله عليه واله وسلم نه پوښتنه وکړه چې زيات محتاط (هوشيار) څوک وي، نبي کریم صلی الله عليه واله وسلم ورته وفرمايل چې څوک مرگ ډير يادوي او د مرگ لپاره تل تياری کوي پکې مصروف وي نو داسې خلک تل په دنيا کې په دنیوي شرافت کې وي او د آخرت اکرام (عزت) حاصلوونکی وي.^۲

ځينې خوش نصيبه خلک شته چې په قبرو کې مزې کوي، تر او تازه مخو باندې په راحت او آرام کې دي، دا هغه خلک دي چې ده پدې دوکه باز کور کې (دنیا) د هغه کور لپاره توجه وه هغه يې ياد وو لدې اميدونو

^۱ رواه فضایل صدقات^۲ رواه فضایل صدقات^۳ رواه ترغيب

نه یې د هغې امیدونه مقدم کړي وو خپل ځانته یې څه توبنه جمع کړي او د رسیدو مخکې یې ځان لپاره د نجات لاره پیدا کړه.

نو اې انسانه! چې صبا ته قبر ته ځي، آیا تاته دا امید دی چې دا یې وفا دنیا به تاسره پاتې کیږي؟ آیا تاته دا امید دی چې ته به دنیا کې تل ژوندی پاتې کیږي؟ ستا دا بنکلی مکان، بنکلی باغونه، بنکلی ژوند، نرمې بستري او نور د عیش او نوش سامان به رانه پاتې شي او کله چې ملک الموت راشي دا به مې د خلاصون وسیله وگرځي، او که د ځنکدن په سختۍ به اړخ په اړخ بدلیدلی پاتې شم.

افسوس صد افسوس اې هغه انسانه! چې نن ورځ د مرگ په وخت کې د خپل ورور سترگې پټوي، د خپل ځوی سترگې پټوي، د خپل پلار سترگې پټوي او په دوی کې څوک لمبوي، چاته کفن ورکوي، د چا سره په جنازه روان یې، څوک د قبر کنده کې اچوي، صبا په تاهم دا ټول شيان راتونکي دي، بیا هم اې انسانه! ته پداسې شي خوشحالیږې چې هغه ژر درنه فنا کیدونکی دی او په اوږدو اوږدو ارزوگانو او د دنیا په امیدونو کې مشغول یې؟ اې بې وقوفه! څوک دې د خوب په لذتونو کې نه دوکه کیږي، او ستا ورځ ټوله په غفلت کې تیرېږي او مرگ درباندي سوردی، نن ته هغه کار کوي چې صبا ته به په هغه غم کوي او په دنیا کې د څارویو غوندې ژوند تیروي!

حضرت اسامه رضي الله تعالى عنه یوه وینځه په قرض واخیستله، او د قیمت آدا کول یې یوه میاشت وعده ورکړه، کله چې نبي کریم صلی الله علیه و اله وسلم خبر شو په تعجب یې وفرمایل چې اسامه تر یوې میاشتي پورې یوه وینځه په قرض اخیستي ده، او اسامه ته د خپلې زندگۍ لوی امید پیدا شوی دی، زما دې قسم په هغه ذات وي چې زما ساه د هغه په

قبضه کې ده ماته خود سترگې درپ پورې هم د خپلې زندگۍ یقین نشته، یا د اوبو څکلو پیاله او چته کرم، او ماته د خپل ژوند کله چې یوه مړۍ ډوډۍ خولې ته کرم د هغې د تیریدو یقین نلرم، نو اسامه رضي الله تعالی عنه یې مجبور کړو ورته یې وفرمایل که نقدې روپۍ لرې وریې کړه او که نقدې روپۍ نلرې نو وینځه ورته واپس کړه، ورباندې واپس یې کړه.^۱

عمر بن عبید رحمه الله تعالی وایي چې ابو شعيب بن زیاد مريض وو زه د هغه پوښتنې لپاره ورغلم، چې د هغه د ځنکدن حالت وو، نو ده ماته وویل چې زه تاته یوه خوشخبري درکوم، زه دلته یو نا آشنا سړی او نا آشنا ښکلی سړی وینم نو ما چې پوښتنه ورنه وکړه چې ته څوک یې؟ نو هغه راته وویل چې زه ملک الموت یم، نو ما ورته وویل چې ما سره به د نرمۍ سلوک کوي نو هغه راته وویل چې ماته هم دا حکم شوی دی چې دې سره به ښه سلوک کوي نو زه به هم د نرمۍ سلوک در سره وکړم.

ابو حکیم خیری رحمه الله تعالی ناست وو څه یې لیکل په لیکلو کې یې قلم د لاسه وغورځیده و یې ویل که چیرې داسې مرگ وي په الله پاک مې د قسم وي چې دا ډیر ښه مرگ دی دا یې وویل او وفات شو.

د حضرت سلیمان علیه السلام کیسه

یوه ورځ حضرت سلیمان علیه السلام چیرته تشریف فرما وو، مرغانو یې په سر د چتری په شکل چتر جوړ کړی وو، سیوری یې پرې کړی وو تخت یې په هوا پیریانو او دیوانو نقلواوه شاو خواته انسان او پیریان روان وو، پر لاره کې یو عابد د الله پاک په ذکر مشغول وو چې سلیمان(ع) یې ولیدو و یې ویل: یا الله تا څومره غټه پادشاهي ورکړیده، چې سلیمان علیه السلام دې د دنیا په ټولو انسانانو، پیریانو او مرغانو

^۱ رواه فضایل صدقات

حکومت ورکړې ده، کله چې سلیمان علیه السلام د عابد دا وینا واریده نو پیریانو او دیوانو ته یې وویل چې صبر وکړی ما کوز کړي نو سلمان علیه السلام ورته وفرمایل چې ای عابده! چې کوم مسلمان یو ځل سبحان الله ووايي د هغه په عملنامه کې د هغه لپاره د سلیمان د دې لوی پادشاهي نه غوره او اوچت ثوابونه او اجر و نه دي، زما دا لویه پادشاهي ختمیږي، او ستا سبحان الله ترابده باقی ده،

د حضرت ابراهیم علیه السلام په صحیفه کې دي چې ای دنیا ته څومره ذلیل او بدبخته یې چې د الله پاک د نیکو بندگانو لپاره خپل ځان بنايسته کوي، نو ما د خپلو بندگانو زړو کې ستا دشمني اچولي ده او له تانه مې د هغوی مخ اړولی دی، زما یو مخلوق له تا څخه زیات ذلیل ندی پیدا کړی، نو ستا دا ټول زیب او زینت بې کاره او ختمیدونکی دی نو ما ستا په ارتباط ستا د پیدا کیدو په ورځ دا فیصله کړې ده چې ته به همیش د چا په اختیار کې نه یې او نه همیش تاسره څوک و اوسي څومره چې څوک تاسره بخل وکړي هغه نیک دی، او هغه نیک بندگان چې قلباً زما په فیصلو راضي دي، او زما په احکامو باندي پابند دي د هغوی لپاره خوشحالي ده، کله چې دوی هغه وخت د خپلو قبرونو نه راوچتیري زما سره د دوی یوه رڼا امانت ده هغه به د دوی مخکې ایښوول کیږي، نسی او چې خواته به یې فرښتي وي، حتی چې زه به د دوی ټول امیدونه ورته پوره کړم.

حدیث شریف: د نبی کریم صلی الله علیه واله وسلم مبارک ارشاد دی، هغه فرمایي چې خوشبخته کس هغه دی چې دې خپل نفس د الله تعالی د رضا د کارونو لپاره جوړ کړي او د مرگ نه پس په کار راتلونکی عملونه وکړي بدبخته او کم عقله شخصی هغه دی چې هغه د خپل نفس د خواهشاتو تابعداری کوي، او د الله پاک نه امیدونه تړي.^۱

^۱ رواه ترمذی، مشکوات او ابن ماجه

ابو عثمان نهدی رحمہ اللہ تعالیٰ فرمائی چې ما حضرت عمر رضي الله تعالى عنه په منبر باندې وليدو چې خطبه يې ويله او ما د د ه د کميس پيوندونه وشمير دولس پيونده ورته لگيدلي وو.

هر مسلمان بايد اميدونه مختصر وساتي

نبي کریم صلی الله علیه واله وسلم فرمایلي چې دنيا دار داسې يو مثال لري لکه څرنگه چې يو سړی په او بو روان وي منزل کوي نو پدې به د چا يقين وي چې دې د او بو د پاسه روان وي، او د ده پښې لمدې نشي؟.

حديث شريف: نبي کریم صلی الله علیه واله وسلم فرمایلي چې د بوډا سړي زړه هميش دوه شيان ځوان ساتي چې هغه اول د دنيا په محبت کې دوهم د آرزوگانو او اميدونو په اوږدولو کې.

فقه ابو ليث سمرقندی رحمہ اللہ تعالیٰ فرمائي چې څوک خپل اميدونه مختصر ساتي الله پاک د هغه څلور اکرامه کوي:

۱. په خپل اطاعت کې هغه ته پوره قوت ورکوي.

۲. د هغه غم کم شي.

۳. هغه ته په لږه روزي کې قناعت حاصلوي.

۴. او د هغه زړه منور يعنې روښانه کوي.

علماء کرامو فرمايلي چې پر زړونو کې نور (رڼا) څلور شيان پيدا کوي:

۱. خالي خيټه باندې چې کم خوري.

۲. د نیکو خلکو سره ناسته کې.

۳. د تيرو شوو گناهونو يادولو کې.

۴. د اميدونو مختصر کولو کې.

او هغه څوک چې بيا خپل اميدونه اوږده اوږده ساتي نو الله پاک هغه په څلور قسمه عذابونو اخته کوي:

۱. دده په عبادت کې سستي پيدا شي.
۲. د دنيا غم پرې ډير بار شي.
۳. د مال جمع کولو او زياتولو فکر پرې هر وخت غالب شي.
۴. زړه يې ډير سخت شي.

علماء کرامو بيا ليکلي چې د زړه سختي څلور شيان پيدا کوي:

۱. زيات مور والی (ډيره خواږه کول).
۲. د بدو مجلسونو نه.
۳. د گناهونو يادولو نه.
۴. او گډو اميدونو پيدا کولو نه.

دلته بيا نبي کریم صلی الله عليه واله وسلم حضرت عايشې رضي الله تعالی عنها ته فرمايلي چې: که ته ما سره په قيامت کې او سيدل غواړې نو په دنيا کې داسې وخت تيره لکه څنگه چې يو مسافر په سورلی روان وي، او هغه چيرته لږ غونډې ايسار شي. بل به د مالدارانو نه ځان ساتې، او خپلې جامې تر هغه وخته اغونده چې په هغه کې ترڅو پيوندونه لگيري!

د آیات شريف مفهوم دی الله پاک فرمايي چې کوم مرگ نه تاسو تينسته کوی نو هغه به خامخا تاسو راگيروي بيا به تاسو هغه پاک ذات سره مخامخ کيرئ چې هغه ستاسو ټولو پټو او بنکاره خبرونه واقف دی، بيا به هغه درته ستاسو کرل شوي کارونه وبخښي او د هغه بدله به ضرور درکوي.

امام غزالي رحمه الله د گل په ورځ سحر کې خپل لمونځ ادا کړو بيا يې خپل کفن راوغوښته شکل يې کړو، په سترگو يې کينسوده او ويې

۱ رواه تنبيه الغافلين

فرماییل چې اوس زه د خپل پادشاه په خدمت کې د حاضری لپاره ډیر خوشحاله یم، او حاضر یم، مبارک دا وویل مخامخ قبلي ته خلاست مخ بې قبلي ته واړوو او ځان بې حق ته تسلیم کړو.^۱

حضرت بلال رضي الله تعالى عنه کله چې وفات کیده بسخي ورته وویل های افسوس ته رانه ځي، هغه مبارک ورته وویل چې څومره د مزي خبره ده، او د الله پاک څومره لطف او کرم خبره ده چې زه به صبا ته د خپلو دوستانو سره ملاقات لپاره حاضر یرم، د خوږ نبي کریم صلی الله علیه واله وسلم او د هغه مبارک گرانو او نږدې ملگرو سره به میلا ویرم.^۲

ربیع رحمه الله فرمایي چې یوه عابد بصره کې دا خبره وکړه چې یو شخص وفات کیده خلکو ورته د لا اله الا الله تلقین کاوه او د هغه ژبې نه به وتل چې: ته د دې شرابو څخه هم وڅښه، یو گیلان خو وڅښه ما هم وڅښل، ته بې هم وڅښه. افسوس افسوس د داسې کسانو په حال.

د حضرت ممشاد (رح) د وفات په وخت یو بزرگ څنگ ته ناست وو، بزرگ ورته د جنت د میلاویدود دعا وکړه، په خندا وفرماییل ورته چې دا دیرش کاله متصل ماته جنت د ټولو زینتو سره ما مخې ته راتلو نو ما یو واړې هم ورته پوره کتلي ندي. (زه د جنت د مالک مشتاق یم).^۳

په اخر کې به د حضرت ابراهیم علیه السلام دا دعا وکړو: (ای پروردگاره! ماته، زما مور او پلار ته او ټولو مؤمنانو ته د حساب او کتاب وخت بښنه وکړی).^۴ امین یا رب العالمین.

^۱ رواه فضایل صدقات^۲ رواه فضایل صدقات^۳ رواه احیاء^۴ سورت ابراهیم ۴۴

حما ترتيب شوي كتابونه

۱- د سعادت خزانه	۸- پاكوالی په اسلام كې
۲- د فضائلو خزانه	۹- شمائل ترمذی
۳- د مونځونو فضائل	۱۰- د حج او عمرې لارښود
۴- د كلمې شريفې او كلام ربې فضيلتونه	
۵- د حج خزانه	۱۱- رهنمای حج و عمره
۶- د زكات او صدقې فضائل	۱۲- عقبی ته سفر
۷- بنځه په ټولنه كې	۱۳- ځوان نسل لپاره لارښوونه

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**